

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії Андрєєвої Т.О.
«Клініко-патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-
дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за
спеціальністю 222 «Медицина»

(рецензент: Храмцов Денис Миколайович, к.мед.н., доцент кафедри
терапевтичних дисциплін ЧНУ ім. Петра Могили)

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Дисертаційна робота Андрєєвої Т.О. на тему «Клініко-патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» є актуальним та своєчасним науковим дослідженням. Актуальність теми не викликає сумніву, адже дегенеративно-дистрофічні ураження шийного відділу хребта широко поширені серед людей, спричиняючи хронічний біль, неврологічні розлади та погіршення якості життя. Аналогічні патологічні процеси все частіше діагностуються і у домашніх тварин, зокрема у собак великих порід. Таким чином, порівняльне вивчення цих процесів у людини та тварин дозволяє глибше зрозуміти механізми їх розвитку та знайти нові шляхи профілактики і лікування, що підкреслює своєчасність і значущість обраної теми.

2. Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами.

Дисертація виконана згідно з планом наукових досліджень у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили і є частиною планової наукової роботи кафедри медичної біології та фізики, мікробіології, гістології, фізіології та патофізіології на тему: «Клітинні та гуморальні механізми патологічних процесів і хвороб та розробка принципів і методів їхньої корекції» (номер державної реєстрації 0120U104996). Здобувачка є виконавцем фрагменту цієї планової наукової роботи.

3. Новизна дослідження та одержаних результатів.

Наукова новизна проведеного дослідження є безперечною та добре обґрунтованою. Авторкою **вперше** здійснено комплексний порівняльний

аналіз клінічних проявів і морфометричних змін шийного відділу хребта у людини та різних видів тварин (собаки дрібних і великих порід, коти) при дегенеративно-дистрофічних процесах. Зокрема, **вперше застосовано індекс Павлова–Торг** для діагностики стенозу спинномозкового каналу у тварин, який раніше використовувався переважно в людській медицині. Також **вперше розроблено методику КТ-морфометричного дослідження** для домашніх тварин та проведено співставлення отриманих показників з даними у людей.

Отримані результати виявили нові закономірності перебігу патології: встановлено, що хребець С3 залишається найбільш збереженим від дегенеративних змін як у людей, так і у тварин, тоді як максимальні патологічні зміни локалізуються на рівні нижньошийних сегментів (С5–С7). Виявлено спільні для людини і тварин фактори патогенезу, такі як патологічне випрямлення чи викривлення шийного лордозу, що сприяє розвитку стенозу спинномозкового каналу та відповідної неврологічної симптоматики. Важливо, що авторка довела наявність тісного зв'язку між ступенем морфологічних змін у структурах хребта (остеохондроз, спондилоартроз, гіпертрофія зв'язок тощо) та вираженістю клінічної картини (больового синдрому, неврологічного дефіциту) у пацієнтів і тварин. Таким чином, дисертантка вперше продемонструвала видоспецифічні особливості й спільні риси дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта, що є якісно новим внеском у неврологію та ветеринарну медицину.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Отримані результати дисертаційного дослідження мають значне теоретичне і практичне значення. З теоретичної точки зору, робота суттєво доповнює наукові дані щодо патогенезу дегенеративно-дистрофічних змін у шийного відділу хребта, висвітлюючи як спільні закономірності, так і видові відмінності цього процесу у людей і тварин. Ці нові знання розширюють розуміння розвитку остеохондрозу та пов'язаних з ним ускладнень, сприяючи формуванню цілісної картини патології.

З практичної точки зору, результати роботи можуть бути використані для вдосконалення діагностичних і лікувальних підходів. Зокрема, показана доцільність впровадження методики КТ-морфометричного обстеження у ветеринарній практиці для раннього виявлення критичних змін у хребті (наприклад, стенозу спинномозкового каналу) навіть за мінімальної симптоматики. Встановлені кореляції між морфологічними змінами і

клінічними проявами можуть допомогти лікарям-неврологам більш точно прогнозувати перебіг захворювання та оптимізувати тактику ведення пацієнтів. Окремі результати вже впроваджено в практику охорони здоров'я, про що свідчить видання інформаційних листів МОЗ України (№ 69-2019, № 79-2021) з рекомендаціями щодо діагностики і лікування дегенеративно-дистрофічних уражень хребта. Основні положення та висновки дисертації також впроваджені у навчальний процес профільних кафедр, що підтверджено відповідними актами, – це підвищує рівень підготовки фахівців з урахуванням нових наукових даних.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації Андреєвої Т.О., є достовірними і обґрунтованими. Це забезпечено адекватно обраними науково-методичними підходами до вирішення поставлених завдань, достатнім обсягом дослідженого матеріалу та використанням комплексу сучасних високоінформативних методів дослідження. Авторка застосувала сучасні методи нейровізуалізації (спіральна комп'ютерна томографія з 3D-реконструкціями, КТ-денситометрія), провела детальні клініко-неврологічні обстеження, використала валідні психометричні шкали для оцінки больового синдрому та неврологічного статусу, а також здійснила ґрунтовний статистичний аналіз отриманих даних (використано дисперсійний аналіз ANOVA, критерії Крускала–Уолліса тощо). Обсяг вибірки (65 пацієнтів та 75 тварин) є достатнім для виявлення статистично значущих залежностей, що робить висновки роботи переконливими. Результати дослідження підтверджені належною статистичною обробкою (рівень значущості $p < 0,05$) та всебічно зіставлені з даними літератури.

Дисертація добре ілюстрована – містить необхідну кількість рисунків і таблиць, які повно відображають обсяг виконаних досліджень і підкріплюють текст фактичним матеріалом. Огляд літератури охоплює достатню кількість вітчизняних та зарубіжних джерел, що демонструє обізнаність автора з сучасним станом проблеми. Основні результати, наукові положення і висновки дисертації знайшли відображення у наукових публікаціях. **Опубліковано 36 наукових праць**, в тому числі 1 колективна монографія, 10 статей у фахових виданнях (5 статей у журналах, що індексуються в базах Scopus та Web of Science, 1 – в іншому міжнародному виданні, 5 – у вітчизняних журналах категорії B), а також 23 тези доповідей

на конференціях. Крім того, за матеріалами дисертації видано 2 інформаційні листи МОЗ України. Така кількість і рівень публікацій свідчать про апробацію результатів і їх високе наукове значення.

6. Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Недоліків, що суттєво знижують наукову цінність роботи, не виявлено. Можна висловити лише окремі незначні зауваження, переважно стилістичного характеру. Зокрема, в окремих фрагментах тексту трапляються незначні стилістичні огріхи або термінологічні неточності; ці дрібні недоліки легко усунути і вони жодним чином не впливають на загальну високу якість роботи. В цілому, дисертація справляє позитивне враження як самостійне, завершене та добре опрацьоване дослідження.

7. Висновок.

Дисертаційна робота Андреевої Т.О. містить істотні наукові результати, які відзначаються новизною та доведеною достовірністю. Робота **повністю відповідає** встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина»), а її авторка **заслуговує на присудження** цього наукового ступеня.